

**15-16 APREL
2022**

**TOSHKENT
O‘ZBEKISTON**

**“GEOGRAFIK TADQIQOTLAR: INNOVATSION G‘OYALAR
VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI”**

XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI
MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FANLAR AKADEMIYASI
G.O. MAVLONOV NOMIDAGI SEYSMOLOGIYA INSTITUTI**

O‘ZBEKISTON GEOGRAFIYA JAMIYATI

**“TADQIQOT.UZ”
XALQARO ILMIIY JURNALLAR PORTALI**

**GEOGRAFIK TADQIQOTLAR:
INNOVATSION G‘OYALAR VA RIVOJLANISH
ISTIQBOLLARI**

**II
XALQARO ILMIIY-AMALIIY KONFERENSIYA
MATERIALLARI**

TO‘PLAMI

Toshkent - 2023

Geografik tadqiqotlar: innovatsion g'oyalar va rivojlanish istiqbollari:
II Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plam (15–16-aprel, 2022-yil,
Toshkent). –Toshkent.: TADQIQOT.UZ, 2023. – 847 bet.

<http://doi.org/10.5281/zenodo.4751426>

To'plamda keltirilgan ilmiy tadqiqot ishlari natijalaridan tabiiy geografiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, iqtisodiy va ijtimoiy geografiya, xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va mamlakatshunoslik, tashqi iqtisodiy faoliyat, turizm, gidrologiya, gidrometeorologiya, geologiya, geodeziya, kartografiya hamda geoinformatika sohalaridagi mutaxassislar, ilmiy xodimlar, mustaqil izlanuvchilar, doktorantlar, magistratura va bakalavriat talabalari, umumiy o'rta ta'lim maktablari, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari o'qituvchilari hamda geografiya faniga qiziquvchilar foydalanishlari mumkin.

Tahrir kengashi:

g.f.d., professor Hikmatov F.H.
g.f.d., katta ilmiy xodim Rafiqov V.A.
g.f.n., dotsent Sharipov Sh.M.

Kengash a'zolari:

g.f.n., dotsent Tashtayeva S.K.
g.f.n., dotsent Shomurodova N.T.
PhD, dotsent Shomurodova Sh.G'.
PhD, dotsent Prenov Sh.M.
PhD, dotsent Raxmonov D.N.
PhD, dotsent Raxmonov K.R.
PhD, dotsent Umirzoqov G'.O'.

Mas'ul muharrir:

Ibragimov Sh.U.

©Mualliflar jamoasi

©tadqiqot.uz

XORIJIY INVESTITSIYALARNING JAHON IQTISODIYOTIDAGI O‘RNI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Nabidjanov Bahromjon Javlonbek o‘g‘li

magistrant

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

e-mail: mr.bakhromjon.uzb@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada globallashuv sharoitida xorijiy investitsiyalarning jahon iqtisodiyotidagi o‘rni va zamonaviy tendensiyalari ko‘rib chiqiladi. Xorijiy investitsiyalar jahon iqtisodiyotini keng miqyosida tahlil qilish uchun eng muhim asoslardan biri ekanligini yoritib beriladi. Ilmiy ishda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning zamonaviy tendensiyalariga e‘tibor qaratiladi. Xususan, mintaqalar va milliy iqtisodiyotlar bo‘yicha to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar oqimi tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: jahon iqtisodiyoti, rivojlangan mamlakatlar, rivojlanayotgan mamlakatlar, xorijiy investitsiyalar, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar, global tendensiyalar.

THE ROLE OF FOREIGN INVESTMENT IN THE WORLD ECONOMY AND MODERN TRENDS.

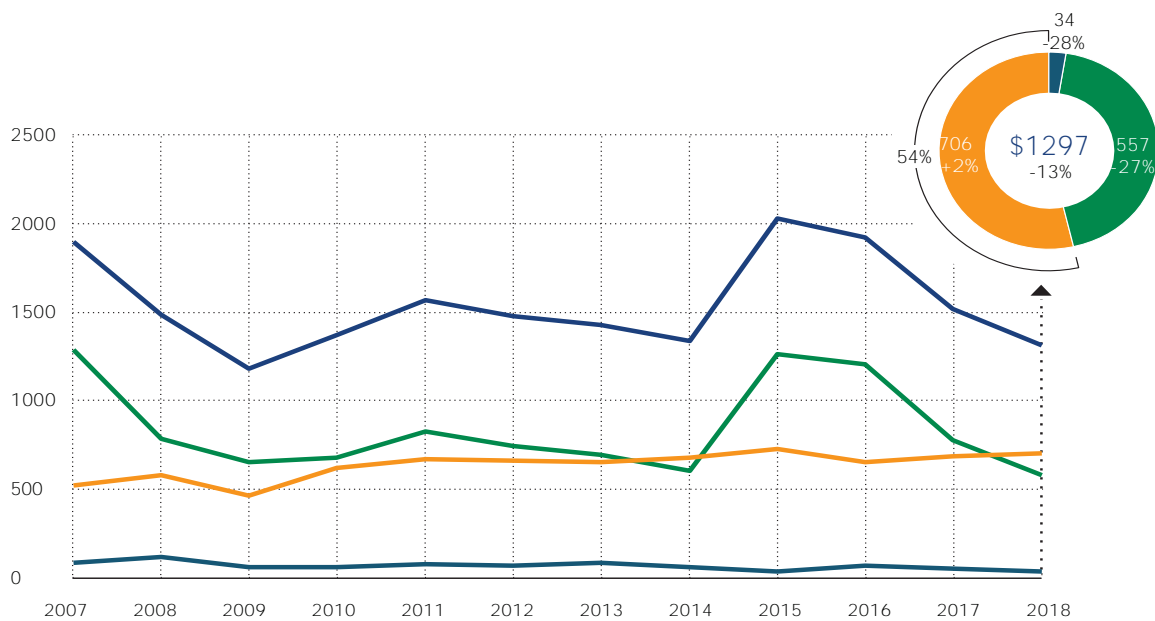
Nabidjanov Bakhromjon

Abstract. The article discusses the role of foreign investment in the world economy and current trends in the context of globalization. It is emphasized that foreign investment is one of the most important foundations for a comprehensive analysis of the world economy. The research focuses on current trends in foreign direct investment. In particular, the inflow of foreign direct investment by regions and national economies will be analyzed.

Key words: world economy, developed countries, developing countries, foreign investment, FDI, global trends.

Hozirgi globallashuv sharoitida mamlakatlar iqtisodiyotida investitsiya siyosati iqtisodiy islohotlarning ustuvor yo‘nalishi hisoblanadi va mamlakat iqtisodiy o‘shishini belgilovchi muhim omil sanaladi. Jahonning ko‘plab mamlakatlari o‘z mablag‘larini boshqa mamlakatlar iqtisodiyotiga faol ravishda kiritib kelmoqdalar va bu orqali ma‘lum darajada daromad olish bilan bir qatorda mezbon mamlakatlar milliy iqtisodiyotining ayrim tarmoqlarini rivojlantirmoqdalar.

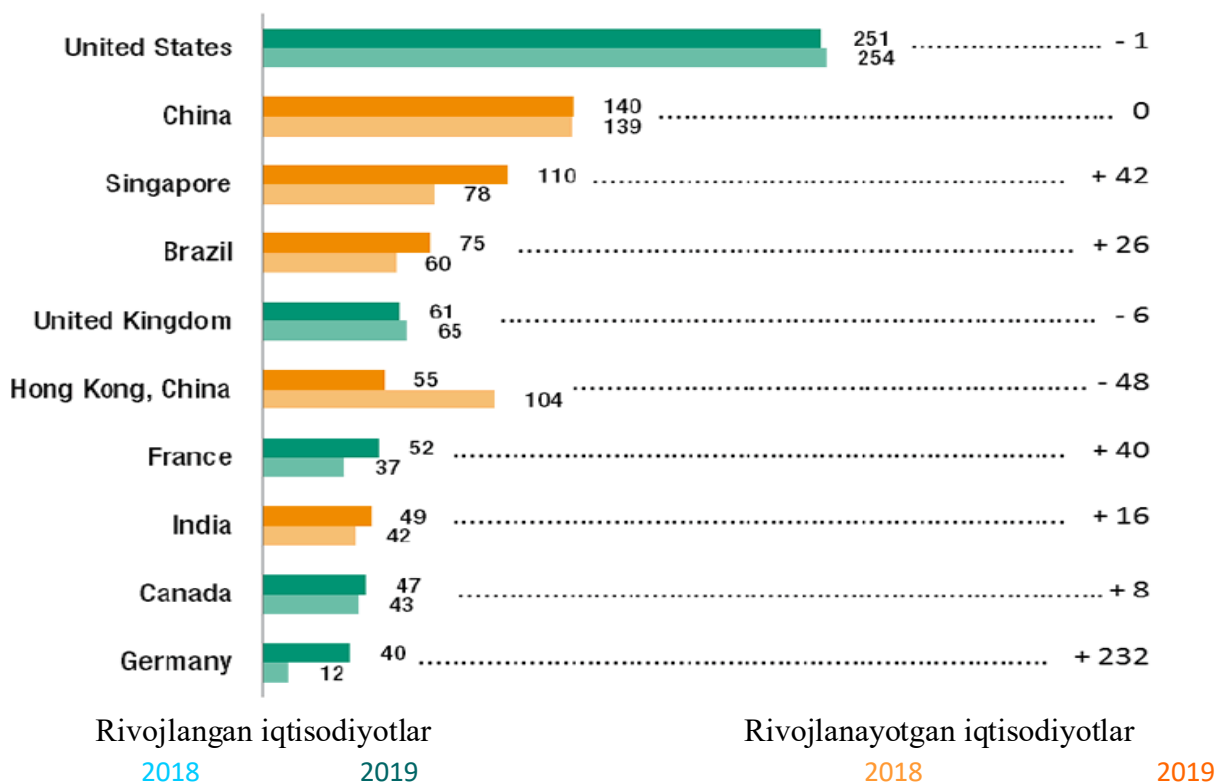
Shu bilan birga, xorijiy investitsiyalar ko‘plab davlatlarning iqtisodiy siyosatining dvigatellaridan biriga aylanmoqda. Ularsiz iqtisodiy inqirozlarni tezda yengib o‘tish, ijtimoiy ta‘sirning o‘shishini ta‘minlash, ish haqini bozorning to‘lov qobiliyati darajasiga ko‘tarish, umumiy iqtisodiy tiklanishni amalga oshirish va mamlakatdagi ilg‘or tendensiyalarni faollashtirish mumkin emas.

- Rivojlangan iqt. - Jahon jami - O'tish iqt. - Rivojlanayotgan iqt.

1-rasm. To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni global tendensiyalari (mlrd. AQSh dollarida).[1]

Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar 2007-yildan 2018-yilgacha o'zgarib turdi: 2008-yildagi moliyaviy inqirozdan keyingi keskin pasayishdan so'ng, u 2015-yilda inqirozgacha bo'lgan darajaga qaytdi, keyin esa yana pasayib ketdi. Ayni paytda rivojlanayotgan iqtisodiyotlarga, shu jumladan, Hindistonga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar barqaror bo'lib qolganini ko'rishimiz mumkin. Darhaqiqat, 2018-yilgi hisob-kitoblar shuni ko'rsatadiki, rivojlanayotgan iqtisodiyotlarga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar rivojlangan iqtisodiyotlarga qaraganda o'sha yili yuqori bo'lib, global to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimining 54 foizini tashkil etgan. Rivojlanayotgan mintaqalar orasida Osiyo va Afrikada, Lotin Amerikasi va Karib dengiziga qaraganda ko'proq to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi qayd etilgan.

2-rasm. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning kirib kelishi: 2018-va 2019-yillarning eng yaxshi 10 ta iqtisodiyoti (milliard AQSh dollari). [3]

Yuqoridagi grafikda ko‘rib turganimizdek, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni eng yirik qabul qiluvchi mamlakat sifatida Amerika Qo‘shma Shtatlari 251 milliard AQSH dollari miqdorida jalb qilgan mablag‘ bilan yetakchi bo‘lib qolmoqda, undan keyin 140 milliard AQSH dollarlik oqim bilan Xitoy va 110 milliard AQSH dollar bilan Singapur kuchli uchlikni yakunlab berayotganlarini ko‘rishimiz mumkin. Shimoliy Amerikaga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar oqimi 298 milliard AQSH dollarini tashkil etdi, ammo rivojlangan iqtisodiyotlarga oqim guruh sifatida 6 foizga kamaydi va taxminan 643 milliard AQSH dollarni tashkil etdi, bu 2007-yilda qayd etilgan eng yuqori ko‘rsatkichning atigi yarmidir.

Rivojlangan iqtisodiyotlar tendensiyasi Yevropa Ittifoqidagi to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar dinamikasi bilan bog‘liq, bu yerda oqim 15 foizga kamaygan va taxminan 305 milliard AQSH dollarni tashkil etgan. Rivojlanayotgan iqtisodiyotlarga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar oqimlari 2019-yilda o‘zgarishsiz bo‘lib, taxminan 695 milliard AQSH dollarini tashkil etdi, ya‘ni bu mamlakatlar to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning yarmidan ko‘pini o‘zlashtirishda davom etishgan. Turli xil rivojlanayotgan mintaqalarni tahlil qilish Lotin Amerikasi va Karib dengizi uchun eng yuqori 16 foiz o‘sishni ko‘rsatdi. Afrika va Osiyodagi

rivojlanayotgan mamlakatlarga oqimlar 6 foizga kamaygan holda, 3 foiz o'sishni qayd etdi.

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmining milliy va xalqaro biznesga sezilarli ta'sir ko'rsatishi kabi turli guruhlar o'rtasida taqsimlanishi quyidagicha: taxminan 52 foizi sanoat rivojlangan mamlakatlarga, 39 foizi rivojlanayotgan mamlakatlarga to'g'ri keladi va atiga 9 foizi iqtisodiyoti o'tish davri bo'lgan mamlakatlarning ulushi hisoblanadi. [4]

Kapital. Asosan, dunyoning sanoati rivojlangan mamlakatlarida to'planib, yuqori mehnat unumdorligi bilan ajralib turadi, dinamik va samarali rivojlanayotgan bozor munosabatlari bilan tavsiflanadi. Iqtisodiy jihatdan qoloq mamlakatlarning moliyaviy kapitalining muhim qismi, ularning tabiiy boyliklaridan keladi. Izlanishlar orqali shu ta'kidlash mumkinki, investitsiyalar eksporti va importining umumiy ulushi AQSH, Yevropa Ittifoqi va Yaponiyaga tegishlidir. Masalan, jahon iqtisodiy aloqalarining Yevropa bozori xorijiy investorlar tomonidan yillik 2-4 foiz stavka bo'yicha taqdim etiladigan eng arzon uzoq muddatli resurslari bilan ajralib turadi. [5]

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, jahon tajribasi ko'rsatib turibdiki, investitsiyalar iqtisodiy tizimning xususiyatlaridan qat'iy nazar har qanday mamlakat iqtisodiy farovonligining eng muhim omili hisoblanadi. Mamlakat iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilinishi va ularning rivojlanishi milliy iqtisodiyot salohiyatining o'sishiga yordam beradi. Investitsiyalar davlatning iqtisodiy salohiyatini sezilarli darajada oshirishi mumkin bo'lgan murakkab mexanizmdir. Shu sababli, ushbu sohada erishilgan yutuqlar asosan ijtimoiy va iqtisodiy islohotlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini va umuman mamlakat iqtisodiy rivojlanishini belgilab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNCTAD – World Investment Report 2019 // <https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2019>
2. <https://dbie.rbi.org.in/DBIE/dbie.rbi?site=statistics>
3. <https://unctad.org/es/node/2336>
4. https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_e.htm
5. https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_e.htm
6. www.worldbank.org
7. www.wto.org
8. www.doingbusiness.org
9. www.undp.org